

Catalijn Claes

MORGENSTOND

Uitgeverij Zomer & Keuning

Hoofdstuk 1

Na een ochtend van fijn drenzende motregen blaast de noordenwind de laatste regenwolken voor zich uit. Het hemelblauw breekt door en koepelt zich boven de schoongewassen aarde, en een schraal zonnetje legt een koesterende glans over de club tachtigers die zachtjes pratend over het knerpende grind naar de uitgang van de begraafplaats lopen.

Welgeteld vier weduwen en vier weduwnaars, die in de hun achterliggende jaren de wereld hebben meegemaakt: de crisis van de jaren dertig, de opkomst van het socialisme en het zuilenstelsel in de media, de KRO, de NCRV en de VARA met zijn luid kraaiende haan, drie partijen overtuigd van eigen goed en kwaad, en eenieder houdt zich bij zijn eigen kring, en Gods leer gaat bovenal, althans, daar is iedere goedgelovige van overtuigd.

Maar ook de oorlog van 1940-1945, vijf volle jaren van geweld en droefenis, maar als altijd vierde uiteindelijk het goede over het kwade, en als alles voor het windje gaat vergeten we weer gauw, vooral hen die na 1945 geboren zijn. Kees Koevoet, voor zijn leeftijd nog een boom van een vent die in die beroerde jaren zijn kop boven water hield als ‘krenghenslager’, beweert: ‘Al dat jonggoed leeft voor zijn mallemoerskont weg, en geen greintje respect voor anderen...’ Hij behoort tot de sterken, twee keer getrouwd en twee keer weduwnaar, een eerste en tweede broed, twee dochters

bij Rika, twee zonen bij Neeltje, maar ze gunnen elkaar het licht niet in de ogen, en kijken hun vader niet aan, en als ‘ouwe’ kerel denk je dan weleens: als een mens alles vooruit weet... Misschien is het ook wel goed dat een mens op voorhand niet weet wat er voor hem in het vat zit, want dan had je geen rustig uur meer.

Naast hem loopt Rinus Ratstaart. Die schuift zijn pet wat achterover, kijkt naar het verregende fazantenveertje op het zwarte vilten hoedje van Jannetje en zegt: ‘Het was beter geweest als de dominee zijn prevelementje wat korter had gehouden, met die regen.’

Jannetje slaat een blik opzij, gaat er niet op in, denkt: echt Rinus. Die heeft op alles wat, behalve op zijn boterham... Rinus loopt mee uit burenplicht, dan zit het niet zo diep. Bij haar ligt het wel even anders. Afke en zij gingen als kinderen al met elkaar om, deelden lief en leed, een lach en een traan en de dolle pret van de zeldzame gestolen momenten met een kermisvrijer. Ze zwierden en zwaaiden over de dansvloer, dronken gratis spuitwater en limonade, en na afloop liepen ze door het wilgenlaantje of over het schapendijkje, luisterend naar hun gefluisterde beloftes, maar zij noch Afke ging erop in – bij het afscheid een handje, een zontje, bedankt voor de gezellige avond en dat was het. En nooit had een van hen zich afgevraagd: hoe verwerkt die jongen zijn teleurstelling? Zij, als jonge meiden, hadden alleen maar genomen, giebelend en grinnikend en op de jongens hun portemonnee geteerd, de spot met hen gedreven, hen uitgelachen en hun de rug toegedraaid...

Jannetje was al in de dertig toen ze trouwde met Cornelis Kraaienveld, de molenaar van het dorp. Hij was weduwnaar en vader van twee kinderen, en nooit wist ze de kinderen voor zich te winnen. Het huwelijk was van korte duur: Cornelis stierf onverwachts en de familie eiste het familiebezit – de molen – op, en ook het voogdijschap van de kinderen. En Jannetje was op huwelijkse voorwaarden met Cornelis getrouwd, dus ze stond als weduwe op straat. Met een dienstje hier en daar en met kracht van boven had

ze het gered, en ze dankte God op haar blote knieën toen ze haar AOW kreeg. Daarmee waren de grootste zorgen voorbij en kwam ze geestelijk tot rust. Pas toen vroeg ze zich af wat er van die jongens was geworden, die door haar en Afke zo in het ootje waren genomen.

Plots draaien haar gedachten weer om Afke... Afke, net als zij eerst huishoudster bij Peer Pierkens, de opperknecht op het bedrijf van Jelle Jonkheer, en later bij Jonkheer zelf. Peer en Jelle werden beiden in 1943 als verzetsstrijder gefusilleerd. Nadien bleef Afke vrije meid, een dienstje hier, een dienstje daar en dat was het. Op theevisite bij Afke informeerde Jannetje er weleens naar, maar terstond weerde Afke: 'Trouwen? En jij dan, zag jij er toentertijd heil in? Kom nou... Wil je nog thee?'

Ze knikte. 'Ja, doe maar.'

Nu lag Afke opgebaard in een eikenhouten kist met haar matte, bleke gezicht op een satijnen kussentje. Haar ogen waren gesloten, maar het meest werd Jannetje getroffen door die vredige trek op Afkes gelaat, alsof ze wilde zeggen: wees niet bedroefd, ik ben de reis begonnen naar verre hoge hemelen... Toch heeft Afke haar weleens toevertrouwd: 'Peer en Jelle waren goed voor me, maar of ze het oprecht meenden, daar zet ik vraagtekens bij.'

Ja, wie zal het zeggen, wie geeft daar antwoord op... Maar alles is zo betrekkelijk, en voor Afke is het een gesloten hoofdstuk. Zij is aan de grote reis begonnen. Wie van hen zal volgen? Vier weduwnaars en vier weduwen... En de Vader glimlacht wijselijk in zijn alwetendheid.

Een windvlaag blaast over het kerkhof, ritselt in de bomen en jaagt de afgefallen bladeren over het pad. Rinus werpt een blik op de vele spinnenwebben die zilverig opblinken in de roodbruin getinte bodembedekkers en zegt: 'De herfst zet vroeg in dit jaar.'

Waarop Jannetje verdrietig zegt: 'Er waren niet veel belangstellenden.' Ze telt op haar vingers af: 'Leentje, Martha, Bets en mijn persoonkje, en van de mannen Dirk, Doede, Kees en jij. Met elkaar acht.'

‘Je vergeet die zielenknijper, die telt voor twee.’ Kees grinnikt. Hij heeft geen hoge dunk van de geestelijkheid en scheert alles over een kam.

Prompt valt Jannetje uit: ‘Let een beetje op je woorden, Koevoet... Spotters krijgen spottersloon.’

‘Dan maar,’ grinnikt hij, niet onder de indruk. Jannetje is een lief wijfie, maar fijn als gemalen poppenstront.

Rinus werpt een waarschuwende blik naar Kees en geeft toe: ‘Je hebt gelijk, Jannetje, maar hoeveel halen de leeftijd der sterken? Je kent toch het liedje van de boom, die wordt hoe langer hoe dikker, maar als je de tachtig bent gepasseerd, zoals wij, wordt-ie hoe langer hoe dunner. De jaren die we alsnog krijgen moet je zien als toegift.’

Jannetje slaat een blik opzij. Rinus is al zolang ze hem kent een luchthart, treurniet, en nooit gaat hij ergens te diep op in, en de kerk, daar gooit-ie net als Kees Koevoet met de pet naar... Wat kletst-ie nu weer?

‘Kijk niet zo treurig, Jannetje, gaan doen we allemaal, en als de mens van dit aardse tranendal naar de hemel mag verkassen, wordt-ie er dan niet beter op?’

Verbluft kijkt ze hem aan. ‘En dat zeg jij?’

Hij schudt zijn hoofd. ‘Ikke niet, da’s domineespraat... Dood is overgaan van het ene naar het andere leven, en jij als overtuigd christen moet het zo bekijken.’

Bekijkt ze het zo? Ach kom, ze weet wel beter. Als het de Heer behaagt wordt ze over een maandje tweeëntachtig, en ze hangt nog volop aan het warme leven.

En Afke – God hebbe haar ziel – rust nu in de koude grond, en vlak boven haar graf ruisen de takken van een oude eik stil en weemoedig... Nog steeds verwonderd over wat Rinus net zei, zegt Jannetje: ‘Het is voor mij heel vreemd die praat uit jouw mond te horen.’ Krijgt ze na al die jaren opeens een andere kijk op Rinus?

Rinus, die even stilstaat, een pakje rooktabak tevoorschijn tovert, zijn pijp stopt, de brand erin jaagt en een rookwolk uit-

blaast, zegt: ‘Een pijp heeft een groot voordeel: hij sputtert niet tegen en houdt een mens warm.’

Kees reageert direct: ‘Jij hebt ’m door, makker. Beter een pijp dan een kwaad wijf dat d’r waffel niet houdt, en ik kan erover meepraten.’

Jannetje, onrustig door hun gepraat en het te veel achteroppraken bij de anderen die rustig doorlopen en af en toe een vragende blik over hun schouder werpen, valt kribbig uit: ‘Jullie met je onzinnige geklets. Loop liever door, wat moeten ze niet van ons denken?’

In dit gezelschap kan ze het niet helpen dat haar gedachten teruggaan naar de oorlog. In die jaren waren er dorpelingen die veronderstelden dat de familie Ratstaart aan de verkeerde kant stond, maar bewezen is het nooit, en Rinus zelf praat niet over die tijd. Als deze of gene er tijdens de borrelpraat anno nu nog eens een woordje over opgooit, gaat hij er gekscherend tegen in. ‘Ouwe koeien uit de sloot halen, laat die beesten toch rustig aan. Mijn motto is: kijk vooruit en niet steeds achterom.’ Dan gooit hij wat geld op de tapkast met het advies: ‘Neem een neut, spoel je mond en ga op huis aan.’

‘Ze?’ herhaalt Rinus, en met zijn gegrinnik jaagt hij haar gedachten op de vlucht. ‘Al wat ze denken lap ik aan m’n laars, dat deed ik vroeger en ik doe het nog.’

‘Dat is me bekend, ja,’ snibt ze. ‘En loop eens door.’

Rinus grijnst goedaardig. ‘Omdat jij het bent...’ Hij mag Jannetje wel. Een eerlijk en oprecht wijfie, al geeft ze hem af en toe een veeg uit de pan... Maar ach, op voorhand is het haar vergeven, en met een blik op haar blozende koontjes zegt hij met een ondeugende knipoog: ‘Je moet maar zo denken, Jannetje: oud van jaren en nog jong van hart.’

Nijdig valt ze uit: ‘Ach jij, halve gek...’ Niemand heeft vat op die kerel, dat was vroeger al zo en dat is nog zo. Rinus, de oudste van hen allemaal – zesentachtig jaar al – en maar grappen en grollen. Hij doet ook niet oud aan, fietst, schaakt en wandelt dat het een

lust is, en twee keer per jaar een reisje langs de Rijn, en zij die daar jaloers op zijn spuien hun venijn: 'Die ouwe moet je doodslaan met een endje teertouw.' Kijk, en dat gaat Jannetje een tikkeltje te ver.

Maar voorlopig is Rinus springlevend, dampt de rook uit zijn pijp en babbelt hij honderduit met Kees Koevoet... Kees, die in de loop der jaren ook twee vrouwen heeft weggebracht, waardoor het afscheid van Afke hem niet veel doet, en Jannetje hoort hem zeggen: 'Afke, ik heb haar goed gekend, een lieve meid. Huishoudster hier, huishoudster daar... Nee, Afke had het niet begrepen op mannenvlees, en aan die kerels zat niet veel sjeuigheid.'

'Wie zal het zeggen,' merkt Rinus luchtig op. 'Je kijkt erop, maar niet erin.'

Kees, met heel zijn aandacht bij eigen broed, bij wijlen twee verschillende vrouwen, waardoor zijn nazaten elkander niet verstaan, eeuwig mot en onmin, haalt zijn schouders op en gaat er laconiek op in: 'Ik zeg maar zo: niet getrouwd en geen kinderen, daarmee is ze een mooie dans ontsprongen. Ik heb er vier en het is alle dagen harrewarren. Ik denk weleens: ik wou dat ik ze nooit gezien had.'

'Dat had je toentertijd in eigen hand,' zegt Rinus met een spottende grijns.

'Weet ik, weet ik, maar... Hoe moet ik je het uitleggen? De geest is sterk, maar het vlees is zwak, en dan is het in een ogenblik gebeurd.'

'Daar kan ik niet over meepraten.' Rinus lacht stilletjes.

'Jij niet nee,' schampert Kees. 'Voor jou als vrijgezel is het alle dagen vrijheid, blijheid.'

Rinus schiet in de verdediging: 'Ja, vanuit jouw standpunt bekeken... Maar vrijheid is voor iedereen wat anders. De een beleeft het zus, de ander zo, en soms beleef je die vrijheid heel anders dan sommige mensen denken.' Moet hij nu vertellen over Ruth en Sara, het verleden dat in Buchenwald is vernietigd, het bitterzoete verleden waaraan hij elke dag nog wordt herinnerd? Daarover praten zou dwaasheid zijn. Sommige dorpingen hebben nog steeds hun twijfels over de familie Ratstaart, en hij acht het beter om het

zo te laten. Het verleden oprakelen heeft geen enkele zin.

Jannetje, met haar blik op de twee mannen, worstelt ook met haar gedachten. Wat is dat voor onzinnig geklets over kinderen? Kinderen zijn de toekomst. Zelf heeft ze een pleegzoon, het kind van een verre nicht die in een tehuis voor geestelijk gehandicapten overleed. Riewert zelf is de wijde wereld ingetrokken, en God weet waar hij nu uithangt; ze heeft nooit een levensteken van hem ontvangen. Ach ja, zo gaat dat, uit het oog, uit het hart... Maar soms worstelt ze met haar gevoelens, beelden uit de tijd dat Riewert haar als kind nodig had. Het is lang geleden, maar tijden komen en gaan en wat eens was brokkelt af, en heel ons aards bezit glijdt langzaam maar zeker van ons weg. Waarheen? Wie zal het zeggen. En als je met je simpele verstand erop doordenkt, wat telt dan een mensenleven op de eeuwigheid? Niks... niemendal.

En hield, bij zijn laatste huisbezoek, de dominee haar niet voor: 'De mensen kunnen hun leven met God alleen niet aan en nog minder begrijpen we wat het werkelijke leven voor ons inhoudt.' Dat roept weer de vraag op: schuilt achter ons leven het ware leven en wordt alles goed? Geen pijn, geen zorg, geen verdriet, en het belangrijkste van al, geen onderscheid der zielen. Telt alleen de beloning van de deugd?

Ja, zo praat de dominee in zijn vaste overtuiging. Maar menig-een, waaronder ook zij, vindt de strekking van die woorden moeilijk te doorgronden. Gods wegen zijn ondoorgrondelijk en Zijn bedoelingen duister te lezen.

En geldt dat ook voor haar pleegzoon? Zou-ie nog weleens aan haar denken? En geldt dat ook voor Rinus, die lurkend aan zijn pijp Afkes nagedachtenis bewierookt aan alle kanten, waar Kees een tikkeltje meesmuilend op ingaat: 'Jaja, het kan wezen wat het is, maar het is gebeurd met Afke, en staan we niet met zijn allen met één been in het graf? Weet wel, Rinus, we zijn tachtigers.'

'Juist,' rolt het van Jannetjes lippen. 'Daar zeg je het ware. Maar pas als ze je naam niet meer noemen, ben je echt dood.'

'Klets,' vindt Rinus. 'Ik zeg maar zo: we moeten ruimen voor al

wat achter ons komt.’

Er klinkt een instemmend gegrom van Kees. ‘Zo is het, makker. Anders wordt het dringen geblazen en rolt heel het zootje van de aardbol... Goeien en kwaaien, braven en slechten.’

‘Wat minder kan ook, Koevoet,’ zegt Jannetje geërgerd. ‘Je hebt niet het recht alles over één kam te scheren en wat Afke betreft, die was door en door lief.’

Maar nu ze erover nadenkt... In de oorlogsjaren is Afke ruim een jaar van het dorp weggeweest, volgens horen zeggen om een bedlegerige tante – een nicht van Afkes moeder – te verzorgen. Wijkzusters waren in de oorlogstijd dun gezaaid en dan moest het nog met een verklaring van de huisarts, en die werd weer gecontroleerd door de Ortskommandant ter plekke... Wat zegt Kees nu weer?

‘Vertel mij wat.’ Laag trekken zijn borstelige wenkbrauwen over zijn diepliggende ogen. In zijn jonge jaren heeft-ie heel wat meisjes gehad, maar bij Afke stootte hij geregeld zijn neus, en ze liet het hem wel voelen...

In die rumoerige tijd bleef Afke omgaan met Jannetje, en naar wat hij zich herinnert ook een tijdje met Martha Leefflang, de weduwe van de gewezen notaris hier in het dorp, Hendrik Leefflang. De man zat bij het verzet en vlak voor de bevrijding werd hij staand in de open voordeur onverwachts neergeschoten. Wie o wie had dat op zijn geweten? Heel het dorp sprak zich de kelen schor en velen wierpen een schuine blik op Rinus Ratstaart... Rinus wist dat, vocht tegen zijn tranen, slikte een paar maal achtereen, klemde zijn kaken stijf op elkaar en ging er met opgeheven hoofd aan voorbij.

Degene die Rinus nooit een kwaad hart heeft toegedragen is Martha zelf. Integendeel, geen kwaad woord over Rinus, of je krijgt het met haar aan de stok, tot op de dag van vandaag. Martha woont nog altijd in het grote notarishuis, waar ze ’s zomers met een huishoudelijke hulp een bed & breakfast runt en op hoogtijdagen trouw terzijde wordt gestaan door haar dochter en schoonzoon en hun twee dochters.

Ja, dat landelijke dorp met zijn oude dorpskern en de nog vele karakteristieke boerderijen. Het ligt vlak bij een natuurreservaat met een groot viswater. Het wordt in de zomermaanden bezocht door vele dagjesmensen die na een lange fietstocht smullen van de streekgerechten in het café-restaurant van Dirk Donker en zijn twee dochters, potige boerenmeiden met een paar stevige handen aan hun lijf die niet opzien tegen een beetje werk, en tegen Dirk zeggen: 'Je loopt naar de tachtig, pa. Als je nog een beetje van het leven wilt genieten, moet je het stokje overdragen.'

Dirk voelt zich gepikeerd. Het zal je maar gezegd worden. Hij klaagt zijn leed bij Kees. 'Is dat nog praat? En nog wel eigen bloed.'

Kees, met het beeld van Dirks meiden op het netvlies, antwoordt: 'Ze hebben gelijk. Jij op jouw leeftijd en met die astma, soms sta je te hijgen als een oud postpaard! Als je niet oppast, val je vandaag of morgen dood neer.'

Dirk is er niet van onder de indruk. 'En wat dan nog? Niemand gaat voor zijn tijd.'

Zo is dat... en vandaag heeft de club van tachtigers Afke de laatste eer bewezen.

Kees krijgt een por tegen zijn schouder. 'Kijk daar eens, een buizerd.'

Hij kijkt omhoog. Verdraaid, Rinus heeft gelijk. De vogel zweeft met gespreide vleugels over het kerkhof, en Jannetje, die meekijkt, zegt: 'Je vraagt je af wat die vogel zoekt tussen al die stenen.'

'Muizen, Jannetje, dikke vette muizen,' zegt Rinus.

'Muizen?'

'Ja, het loopt tegen de herfst en die regen van de laatste tijd drijft de muizen uit het veld vandaan. Ze zoeken beschutting tussen de stenen, dus da's voor de buizerd een tafeltje wel bereid.'

'Ajakkes, muizen van een kerkhof,' zegt Jannetje met een vies gezicht.

Rinus glimlacht. 'Een buizerd moet ook eten, en misschien heeft Onze-Lieve-Heer het wel zo verordonneerd. Muizen op een

doorie akker, da's leven voor de buizerd.' Hij werpt nog een blik op de grauwbroune vogel die geluidloos rondjes zweeft in de stille oneindigheid.

Jannetje kijkt zwijgend van de een naar de ander... Kees Koevoet en Rinus Ratstaart, die twee zijn aan elkaar gewaagd. Een windvlaag ruist door de bomen, ze huivert en vlak naast haar vanuit de heg schieten twee eksters luid schetterend schuin naar elkaar omhoog... En dan zegt Rinus met een blik op het hemelruim: 'Geen buizerd meer te zien.'

'Wat dacht je dan?' vraagt Kees. 'Dan waren die eksters wel blijven zitten.'

'Een buizerd heeft het niet zo op kraaiachtigen,' meent Rinus. 'Die heeft het meer voorzien op kleingoed: zangvogeltjes, mezen, muizen en mollen. En hij is ook niet vies van een jong duinkonijntje, mits-ie het te pakken krijgt.'

'Ja, zo gaat dat,' gaat Kees mee. 'De cirkel van het leven, hè. Als het met ons zover is leggen ze ons in een kist, stoppen ons in de grond, dan houdt de dominee een prevelementje voor onze zielenrust, maar ondertussen worden we opgevreten door de wormen, en dat noemen ze rust zacht.'

Wormen. Jannetjes gemoed schiet vol. Ze rilt van afschuw bij die grove praat van Kees en valt scherp uit: 'Jij altijd met je gore praat. Bid liever voor andermans zielenrust.'

'Hé, wat krijgen we nou?' Hij staat een moment perplex dat Jannetje zo op hem afgeeft en zegt beteuterd: 'Het is toch de gewoonste zaak van de wereld? Als je het hoekje om bent stoppen ze je in de grond of in een oven, dat moet jij toch weten. Jij draaft elke zondag naar de kerk. Ik loop er met een boog omheen, maar één ding weet ik heel zeker: een mens komt door stof en vergaat tot stof. En weet je waarom? Daar dienen we de aarde mee. En daar is niks verkeerds mee.'

Jannetje, totaal overdonderd door die woorden, kijkt die rauwdouwer onthutst aan. Ze zoekt naar een antwoord, maar vindt het niet, en Rinus fluit zachtjes tussen zijn tanden en denkt: potdom-

me, die praat had ik achter die heiden niet gezocht. En Kees zelf zegt: ‘Ik weet het, Jannetje, maar ik draai er niet omheen. Als ik je met mijn woorden heb beledigd, dan spijt me dat. Dat was niet mijn bedoeling. Ik zie het nu eenmaal zo: de dood hoort bij het leven, en het leven hoort bij de dood.’ En met een blik op het donker wordende wolkendek: ‘Nog even, dan piest het weer van de hemel.’

‘Zonde van al die bloemen op Afkes graf,’ meent Jannetje, denkend aan het rozenboeket van Martha Leeftang, het grootste en het mooiste, crèmekleurige rozen met een zijden lint waarop de tekst staat: *Rust in vrede...* Ze keek ernaar met tranen in haar ogen en speelde met de gedachte: dat kan Martha doen, maar velen, met alleen een AOW, hebben daar de middelen niet voor.

Ze duikt dieper weg in haar jaskraag en vraagt zich af: als ik het tijdige met het eeuwige heb gewisseld, hoe wordt mijn aards bestaan beoordeeld, naar welke kant slaat de weegschaal door? Naar links, naar rechts? Plots wordt die vraag verdrongen door een ander beeld. Een huiskamer, een tafel met een pluche tafelkleed, rondom vier trijpen stoelen en een Axminster-kleedje op de vloer. Een brandend salamanderkacheltje met een zacht ruisende waterketel erop. Warmte... leven. En bij het zien van de mannen met hun blauwe, koude gezichten zegt ze in een impuls: ‘Weet je wat, jullie gaan straks met mij mee. Drinken we bij mij thuis een bakkie koffie.’

‘Potdomme, meid,’ glundert Kees. ‘Dat zeg je niet tegen dovesoren... En wat doe jij, Rinus?’

‘Hetzelfde als jij.’ En met een olijke blik naar Jannetje voegt hij daaraan toe: ‘Ik zeg maar zo: koffie moet zijn als een vrouw. Heet en sterk.’

Prompt stuift ze op. ‘Hou je mond, viezerik.’

Rinus schiet in de lach. ‘Wat nou? Je moet me niet uitschelden. Zie het als een complimentje.’

‘O, nou, dank je wel, hoor. Een mooi complimentje.’ Jannetje snuift.

‘Pardon, Jannetje, pardon, voortaan zal ik beter op mijn woorden letten.’

Kees voelt een paar koude druppels in zijn nek, kijkt omhoog, ziet dat het wolkendek is dichtgetrokken en zegt: ‘Opschieten, straks krijgen we de volle bui op ons dak.’

Dat helpt. Zo snel hun benen hen kunnen dragen lopen ze met de overige gasten mee naar de geparkeerde auto’s, waaronder, zoals Kees het zelf zegt, ‘z’n vijfdehands Renaultje’. En Jannetje kan het gevoel niet van zich afschudden dat Afke alweer verleden tijd is, dat het leven zijn gewone gang herneemt.

Enieder maakt haast, op Martha Leeftang na. Ze staat in de luwte van een berkenbosje en kijkt de club van tachtigers na, onder wie Doede van Hees. In zijn bezorgdheid om haar stond hij erop haar naar huis te brengen, maar ze wimpelde hem af. ‘Je moet niet zo aandringen. Ik heb je vooruit gezegd: ik ga een uurtje op bezoek bij mijn broer. Zo vaak zien we elkaar niet, en als het moet brengt hij mij naar huis.’

Doede van Hees heeft voor goed geld zijn tuinderijtje verkocht, rust nu op zijn lauweren en is veel in haar kielzog. Te veel, vindt ze. Had ze nu maar de moed om hem dat te zeggen, maar die moed heeft ze niet... Doede, gelijk een trouwe herdershond.

Ze gaat straks even naar haar broer. Geert Buys is al jaren begrafenisondernemer en tevens de beheerder van de begraafplaats. Hij woont in een huis dat grenst aan het berkenlaantje, een gerieflijk huis met een rood geglazuurd pannendak en rondom een bloementuin, waarin twee blauw gevederde pauwen statig heen en weer paraderen. Geert weet door de loop der jaren naar eigen zeggen precies wie waar ligt.

O, ze weet het nog goed. Het beeld van vorig jaar staat in haar geheugen gegrift. Het was een zomeravond, een uur of negen. Samen liepen ze over de begraafplaats en nog steeds stoorde de warme zon de aarde. Ze waren op weg naar het graf van hun ouders, in haar hand prettig geurende bloemen, geplukt in Geerts tuin.

‘We brengen het meteen,’ zei Geert toen ze met het boeket binnenkwam, ‘overdag heb ik er geen tijd voor. Er moeten nodig een paar werkrachten bij, maar waar vind je die?’

‘Nu nog, zo laat?’ vroeg zij met een blik op haar horloge. Het lokte haar niet.

‘Bang, zus, zo laat nog op de dooienakker?’ vroeg hij grijnzend. ‘Wees wijzer, al wat daar ligt belaagt je niet.’

Nee, dat hoefde je haar ook niet te vertellen, maar toch, er vleugde een huiverende weemoed door haar ziel. Ze werd eenentachtig, en hoeveel tijd gaf de Heer haar nog in Zijn genade?

Geert bleef staan en wees haar op een bemoste witmarmeren steen. Hij las hardop de tekst: ‘Telkens vocht ik tegen U, telkens weer moest ik het verliezen. Gij dwong mij voor de eeuwigheid te kiezen, maar ik hield zo van het hier en nu. O God, vergeef me deze daad, opdat mijn ziel niet verloren gaat.’

Een moment van stilte tussen hen, dan zei hij: ‘Daar word ik koud van.’

Ze zag de tranen in zijn ogen. Zou hij dan toch...? Ze liepen verder; zij met bezwarende gedachten over het hoe en waarom; Geert zachtjes fluitend, een of ander melodietje.

Opeens bleef hij staan en wees op een steen met de tekst: *Eén ding wil ik nog zeggen: het is verschrikkelijk hier te leggen.*

Geert schudde zijn hoofd: ‘Jammer dan... heel jammer.’

Ze gaf er geen antwoord op, maar dacht wel: Geert, al die jaren dat hij in dit vak zit, wordt het dan zo dat je vertrouwd raakt met de dood? Het onontkoombare afscheid van alles wat op aarde leeft waar wij allen in ons hart zo bang voor zijn?

Dit alles spookt opnieuw door haar hoofd als ze achterom Geerts huis binnengaat.